

הבעל נפל לאשכב

האימה: "חפש את האשה!" היתה נכונה השנה לגבי כל ישראל. כמעט שום אשה לא בלטה בה כאשה. האשה החשובה ביותר של השנה, גולדה מאיר, בלטה כמדינאית. האשה האמיצה ביותר של השנה, מינה שמיר, בלטה כמשפטנית (ראה אשת המשפט). החצי הנשי של המדינה הסתפק בקיום אלמוני. גם בצורה זו היתה השפעתו גדולה מאד. הרדיפה השגעונית אחרי מותרות, שאחזה חוג מסויים של נשים בארץ, אין ספק שנתנה דחיפה להתפשטות השחיתות. מכל מקום, נתנה כיוון ודחיפה לשאיפות הגבר.

בצפון תל-אביב גדל סוג חדש של אשה ישראלית — זו שהעשירה את סלוגני-היופי למיניהם, גרמה להתפתחות תעשיית-אופנה ענפה ומצוינת. אשה זו לא נפלה מחברת תה בשאנס-אליזה של פאריס, עלתה בי יופיה ובטעמה על נשות וינה ומוסקבה. אולם ספק אם הביאה ברכה רבה למדינה. לחוג זה שייכת האשה המפורסמת בי יותר של השנה, רבקה שלום. כניכורת פרשה שנגרמה במידה רבה עלידי חוקי הכפיה הדתיים בארץ, יכלה הגבי שלום להיות אשת השנה. אלמלא בלטה כלכך בפרשה זו התכונות האישיות שלה ושל בעלה, שלא היו אופייניות להחי המדינה. גיבורת ציוני-העירום הסעירה את הארץ — אך הסערה הציבורית היתה מהולה במידה רבה ברכילות פרטית.

בצד השני של ההבמה הנשית עמדו אלפי הבנות והנשים במשקיה-ספר, שמילאו את חובתן בימי מיבצע-סיני ואחיו. הן זכו להוקרה רק כאשר נכנסו למסגרות שחריות. נציגתן המובהקת ביותר היתה ורדה פרידמן, חברת משק גונן, שנפלה באחת התקריות בגבול הסורי. אולם ורדה בודאי לא היתה, עוד אופיינית לנשות תש"ז. בין שני הקצוות עמדה עקרת-הבית האלמונית, שדאגה לבני ביתה, ניסתה לחנך את לדיה ובאותה שעה להשיג ביצים מבלי לערער את תקציב המשפחה. האשה היחידה שבלטה השנה כאשה היתה פולה ברגורין, דמות מיוחדת במינה, שנשארה סימפאטית ואנושית גם כאשר שנתה. בימים הקשים של מיבצע-סיני,

האשה המפורסמת ביותר של השנה: רבקה שלום

עת נפל בעלה למשכב ולקה בחום של 40 מעלות, עמדה לצידו כאשה וכרעיה. עזרה לו ללא יומרות להוסיף ולרכו בידיו את כל עיני המדינה. לא פעם עוררה ביקורת ציבורית: למשל, כאשר ניצלה את מעמדה כדי להתערב לטובת בתו של הקבלן העשיר דיסקין, שלא הורשתה לגשת לבחינות-הבגרות. לא פעם עוררה רוגז: למשל, כאשר עמדה באופן הפגנתי לצד בנה עמוס, בפרשת השחיתות המפורסמת. גרמה לצילום-היחוד של עמוס ודויד ברגורין בימי המשפט. לא פעם עוררה חיוך: למשל, כאשר הודיעה בנאוה בריון עתונאי שאמרה לדאג האמרשילד שעליו להתחתן, תוך התעלמות נחרת מן העובדה שחייו האינטימיים של האציל השבדי הם הנושא מספר 1 לרכילות בינלאומית. אך גם בפרשות אלה בלטה פולה כעקרת-בית, כאם, כאשה, כידידה. קשה היה שלא לאהוד אשה ששמרה על מידה רבה כזאת של סבעית נשית, על אף מעמד כה רם.

רפי ("גלסון") אילון

עיתונות

כתב חדר למצריים

עם כל אי-הרצון להעניק את תואר איש-העתונות של תש"ז לאדם שפעל בשם העולם הזה, לא היה מנוס מכך. כי השנה כל בחירה אחרת היתה מגוחכת. האדם שביצע את המיבצע העתונאי המזהיר ביותר של השנה היה רפי ("גלסון") אילון, האיש שעלה כימאי על הספינה שעברה את תעלת-סואץ, נעצר עלידי משטרת מצריים. עונה עניינית-תופת במשך כמה ימים, הוחזק 23 יום במעצר-בידוד, נלקח לסיור עתונאי בקאהיר כאורח ממשלת מצריים, כמעט נהרג במשפט-ליניץ ביום האחרון לשהותו במצריים, ואמר, בחזרו לישראל מגולח ראש: "היה פדאיו" אולם כאן ציפתה לו צרה נוספת: משפט ישראלי.

לעומת מיבצע נוצע זה, שחולל סערה בינלאומית, העסיק את האו"ם ואת עתונות העולם והביא לקורא הישראלי את רשמיו הכנים והמאלפים של העתונאי הישראלי הראשון במצריים מאז תש"ה, החחירו כל עתונאי ישראל המקצועיים. המיבצע העתונאי היחיד הראוי-לציון מלבדו היה פגישתו של אביעזר גולן (ידיעות אחרונות) עם פרשע מועד שברח מבית-הכלא, מיבצע המתאים למיטב המסורת העתונאית בעולם. כמביאי אינפורמציה אובייקטיבית חיונית למדינה בלטה שני העתונאים שהגיעו למוסקבה בימי הפסטיבל של הנוער, מסרו דו"חים משכנעים על מצב היהודים בברית-המועצות. מלבד גילויים מעטים ויוצא-דופן אלה, המשיכו העתונאים הישראליים לנמנם, התענינו אך מעט בתפקידם האמיתי: להביא לקורא אינפורמציה אובייקטיבית. הם שחו כוסות בלתי-ספורות של תה במסכות-עתונאים, רשמו בהקפדה את דבריו של כל סוחר פוליטי או פרטי שבא למכור להם את סחורתו. חוץ מזה הסתפקו ברישום נאומיהם של עסקני המפלגות ששילמו להם משכורותיהם.

העתונות הבלתי-תלויה-כביכול לא היתה בהרבה יותר טובה. היא נזהרה שלא לפגוע באיש היכול להזיק לה. מעריב הפך בגלוי למחלף-פינכתם של שליטי הצבא ומשטרה. הארץ נלחם על דעותיו בשטח הכלכלי, אך שירת את השלטון, ככל שאר השטחים. את המלאכה הבלתי-נעימה של גילויי-השחיתות השאירו כולם לזולתם.

החידוש היחיד של השנה היה סוג חדש של עתונות, שאין לו דוגמה בעולם כולו: עתונות-רשם המוצאת לידיו השלטון, על-חשבון משלם-המסים, כדי להפיץ עלילות על מגליי-השחיתות. בדחותו מעליו עתונות זו בבוז ובגועל, הוכיח הקורא הישראלי שהוא בעל רמה מוסרית גבוהה יותר מאשר כמה משליטיו.

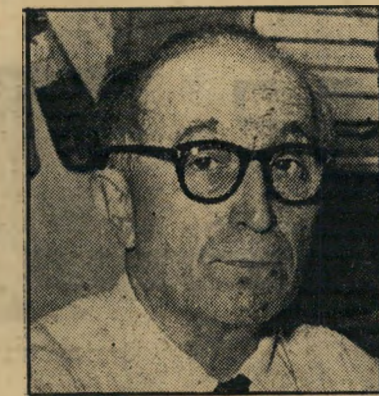
הבזבז הגלוי (והמוצדק למדי) בו התיחסו השלטון והכנסת לעתונות, מצא את ביטויו בשורה של חוקים והצעות-חוקים. על אף מחאות חלושות מצד העתונות, העבירה הכנסת (ראה איש-הכנסת) את חוק בסחון המדינה, המאפשר לשלטון בנסיבות מסוימות להסיל על עתונאי הממלא את תפקידו עונש-ממת (סעיף 7), מאסר 15 שנה (סעיף 24) ומאסר 10 שנים (סעיף 13). לעתונים מלחכי-הפינכה לא היה איכפת — הם ידעו שזה לא נוגע להם. רבים מהם היו מרוצים מאד אילו הצליח השלטון לחסל את תבריהם העצמאיים.

אלכסנדר זרחין

מדע

המצאה בבית-מלון

איש-המדע הישראלי, שהגיע השנה לפירסום העולמי הרב ביותר, היה אדם שלא זכה עד אז לשום הכרה בישראל עצמה. בחדר קטן ומוזנח בבית-מלון תל-אביבי ישב מזה עשר שנים אלכסנדר זרחין (60), יהודי דתי, לבוש ציצית וחבוש כיפה סרוגה, פליט מברית-המועצות. זרחין היה גאון רבי-גוני. הוא הפעיל את מוחו בעשרות שטחים. המצאתו העיקרית של זרחין לחיי-הארץ — אחת מעשרות המצאות שונות באמתחתו —

היתה שיטה מפליאה בפשטותה של המתקת מיהים, אחת הבעיות החשובות ביותר לי עתיד ישראל הצחיחה. היתה זאת שיטה של הקפאת מיהים והמסתם לאחר מכן, תוך הפרדה בין המלחים והמים.

כפי שקורה ברומנים, נרדף זרחין במשך שנים על צוואר עלי-הכוחות השליטים של המדע המאורגן. לא הועילה תמיכתם של אנשי-מדע בודדים, גם לא התערבותו האישית של דויד ברגורין. המוצעה הי מדעית החרימה את זרחין, מנעה ממנו כל אפשרות להוכיח את טיב המצאתו.

אחרי שהתפוצצה השערויה בארץ, ניגש משרד-הפיתוח להקים מיתקן נסיוני, אשר זרחין עצמו מפקח על בנייתו. שמע הי המצאה הגיע לארצות רחוקות, כמו הפיליפינים ואינדונזיה. חברות פרטיות פנו אליו בשאלות. אולם זרחין הוסיף לגור בחדרו העלוב. לא ניתן לו דיוך כדי שיוכל לעבוד

בשקט אך הושם עליו משמר, כדי למנוע את גזירת המצאתו החשובות למדינות זרות. בינתיים הספיק זרחין לרשום עוד שני פטנטים לזיקוק מיהים. על אחד מהם קפצה הברה מסחרית אמריקאית, הרוצה להשתמש בו לשם פיתוח מדבריות קאליפורניה ונבאה. זרחין מסר לה אופציה לחמישה חודשים לגיוס מיליון דולאר, הדרושים לבניית המיתקן הנסיוני שיוכח את כדאיות המצאה. אם תשיג החברה הון זה, כפי שיש להניח, הרי יסע זרחין לארצות-הברית, כדי לפקח בעצמו על ביצוע העבודה.

גם בשאר השטחים פעל המדע הישראלי במרץ. ברחובות התכנסו בתום השנה מדעני הגרעין של העולם לכנס בינלאומי, הבלטו בכך את הרמה הנאה של מחקר-הגרעין הישראלי. בהנהלת יואל רבקה, בו הצטיינו בעיקר שני צעירים מתוצרת הארץ, עמוס דה-שליט ויגאל תלמי.

במדע המופלרי ביותר של ישראל, הארכיאולוגיה, נוצרו השנה כמה ידיעות, אך לא היו תגליות מרעישות. יגאל ירין פירסם ספר חדש על המגילות הגנוזות, שלא חידש הרבה, המשיך בנייתם בחפירות חצור. בנגב עסק גלסון גליק האמריקאי בחפירותיו, בליחי פרסומת רבה, אך התגליות החדשות החשובות שם, בניגוד עיר ישראלית גדולה חדשה מתקופת הברונזה, נתגלו דווקא עלידי חובבים, בני המשקים הנגביים.

לציון מיוחד זכה השנה מדען ישראלי בשל מעשה בלתי-מדעי. חנוך אלבק, חוקר התלמוד, סירב לקבל את פרטי-ישראל למדע, כמחאה על הבלטו בכך את הרמה הנאה של מחקר-הגרעין הישראלי. פרטים מפורסמים, המתחלקים בארץ כתוצאה מקנאויות של בעלי-חוקה, בלי התחשבות רבה בערכים אובייקטיביים. בשנה של שערויות זרחין, היתה זאת מחאה אקטואלית שעוררה הן בקהל, שמאס לקרוא על פרטים שמסר ראובן לשמעון ושמעון לראובן.